

GAFİLLER ARASINDA ALLAH'I ZİKRENDEN KİMSE*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

Rabbi'şrah lî sadrî, ve yessir lî emrî, va'hlül ukdeten min lisânî, yefkahû kavlı...

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî muhammedin ve alâ âlihî, ve sahibihî, ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân... Feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesetin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

ذَٰكَ مَحْضُ الْإِيمَانِ

(حم) عن عائشة، قَالَتْ: شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَا يَجِدُونَ مِنَ الْوَشْوَسَةِ، قَالَ
فَذَكَرَهُ؛ ع عن أنس؛ طب. عن ابن مسعود)

RE. 285/9 (*Zâke mahdu'l-îmân...*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemà kâl.*

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Muhterem müslümanlar!

Hocamızın hocası, Gümüşhanevî Ahmed Ziyâeddin Efendi Hazretleri tarafından te'lif edilmiş olan, *Râmûzü'l-Ehâdis* isimli eserin hadislerini okumağa devam ediyoruz.

Dersimize başlamadan önce, evvelâ Efendimiz, başımızın tâcı, Peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ SAS; sonra cümle enbiya, evliyâ ve asfiyâ ve sâdât-ı kirâmımız ve bu eserin içindeki hadislerin bize kadar gelmesinde emeği geçmiş olan rüvâtın ve zevât-ı muhteremenin ruhlarına; ve uzaktan yakından bu hadis-i şerifleri dinlemek üzere bu meclise teşrif eden siz kardeşlerimin geçmişlerinin ruhlarına hediye olmak üzere bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerif kıraat edelim:

a. Vesvese İmandan Dolayıdır

Hazret-i Aîşe Vâlidemiz RA'dan rivâyet olunduğuna göre sevgili Peygamberimiz Efendimiz buyurmuşlar ki:¹

¹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.106, no:24796; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.249, no:8542; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.III, s.1039, no:1796; Hz. Aîşe RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.456, no:9877; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.359, no:146; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.316, no:2401; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.170, no:10501; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.83, no:10024; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LVII, s.89; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.293; Mücâhid Rh.A'ten.

Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VII, s.156, no:4128; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.324, no:1804; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.439, no:1258; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.183, no:83, 85, 90; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XIII, s.27, no:12473.

ذَٰكَ مَحْضُ الْإِيمَانِ

(حم. عن عائشة، قَالَتْ: شَكُّوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَا يَجِدُونَ مِنَ الْوَسْوَسَةِ، قَالَ

فَذَكَرَهُ؛ ع عن أنس؛ طب. عن ابن مسعود)

RE. 285/9 (Zâke mahdu'l-îmân) “Bu imanın özüdür, sapıdır, ta kendisidir.”

Nedir bahis mevzuu olan? Hazret-i Aişe Vâlidemiz açıklıyor, diyor ki:

(Kâlet: Şekev ilâ rasûli'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem, mâ yecidûne mine'l-vesveseti, kâle fezekerehû) “Rasûlüllah SAS Efendimiz’e geldiler ve kendilerinde hissettikleri, duydukları bazı vesveselerden şikâyet ettiler:

‘—Yâ Rasûlallah, içimizden öyle şeyler geçiyor ki, şeytan öyle vesvese veriyor ki, dile getirmek istemiyoruz, şikâyetçiyiz bundan... Ne buyurursunuz?’ dediler.

Peygamber SAS Efendimiz:

‘—Siz bunu böyle hissediyor musunuz?’ diye sordu.

‘—Ediyoruz.’ deyince,

‘—Bu imanın ta kendisidir.’ dedi”

Neden? Şeytan bir çeşit hırsızdır. Müellif öyle diyor açıklamasında, şerhinde. Şeytan hırsızdır. Hırsız nereye gider? Bomboş yere gider mi? Çalınacak mal olacak, zengin olacak, oraya girecek ki çalsın, götürsün. Şeytan da vesvesesini, iyi insan olacak diye korktuğu kimselere yöneltir.

Zaten, boynuna ip takıp da sürükleyip götürdüğü insanla onun büyük bir işi yok.

Takmış boynuna ipi, sürüklüyor peşinden; o da şeytanın kulu kölesi olmuş gidiyor. Öyle bir kimse için mesele yok. Ama bir insan hak yola döndü mü, Allah'a kul olmağa başladı mı, dünya gözünden silinip ahirete rağbet etti mi, Allah'ın rızasını kazanmayı esas aldı mı, o zaman şeytan telaşlanıyor:

“—Eyvah! Bu şahıs galiba cennete gidecek, cenneti kazanacak...”

O zaman, başlıyor birtakım vesveseler vermeğe... İşte onun için Peygamber Efendimiz SAS diyor ki:

“—Bu imanın ta kendisidir.”

Şeytan insanın yanına gelirmiş:

“—Şunu kim yarattı?”

“—Allah.”

“—Bunu kim yarattı?”

“—Allah.”

“—Ötekisini kim yarattı?”

Çeşitli şeyleri soruyor. Onu Allah yarattı, bunu Allah yarattı diye sorduktan sonra, bu sefer:

“—Allah'ı kim yarattı?” diye bir soru sorarmış.

Vesvese verecek, şaşırtacak değil mi, “Allah'ı kim yarattı?” diye soruyor.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

(الإخلاص: ۳ - ۴)

(Lem yelid ve lem yûled. Ve lem yekûn lehû küfüven ehad) “Allah-u Teâlâ Hazretleri doğmadı, başkası tarafından meydana getirilmedi. [Onun hiç bir dengi yoktur.]” (İhlâs, 112/3-4)

Ezelî, ebedî, kendisi Hâliku'l-kâinât; cümle varlıkları, her şeyi o var etti. Teselsül bâtıl...

Şimdi ortada bir mevcudât var mı? Var... Mahlûkat var mı? Var... Ağaçlar, taşlar, insanlar, hayvanlar, gökte yıldızlar, ay güneş var. Pekiyi, bunların bir yaratıcısı olması gerekmez mi? Muhakkak gerekir. O halde iş sonunda gider, onu yaratana dayanır. Eğer insan zihni yanlışlıkla bunu yaratan şudur dese ve o yaratan dediği şey aslında kendisi yaratıcı olmasa, muhakkak onu bir yaratan var... Ama en sonunda bir noktada, bir tanesinin yaratıcı olup yaratılmamış olması lâzım ki, kâinâtın izahı mümkün olsun. Teselsül bâtıl!

Ortada varlık var, bu varlığı yaratan olacak. Muhakkak işte o yaratan bizim Halikımız, o yaratılmamıştır. Aksi takdirde varlık izah edilemez, mantık dışı, akıl dışı bir durum olur. E bunu sezemez herkes. Şeytan geliyor oradan vesvese veriyor... O zaman kişi ne diyecek böyle bir şey olursa?

“Lâ ilâhe illa'llâh, muhammedün rasûlü'llâh!” diyecek ve Allah'a sığınacak. (*Âmennâ bi'llâhi ve bi-rasûlihî*) “Allah'a ve Rasûlü'ne inandık. Kur'an-ı Kerim'de, Peygamber Efendimiz'in sünnet-i seniyyesinde ne varsa onun hepsine iman ettik.” diyecek. Üç defa söyleyecek ki, bu çeşit vesveseler ondan zâil olsun diye.

b. Müslümanların Ölen Çocukları

Ebû Ümâme RA'dan rivâyet edildiğine göre, Peygamber Efendimiz bu hadis-i şerifinde, müslümanların çocuklarının babalarının sağlığında vefat edenlerini anlatıyor. Hani babaları, anaları sağken, evlat ölüyor ya; öyle vefat eden evlatları bildiriyor bize:²

ذَرَارِيُّ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَحْتَ الْعَرْشِ
شَافِعٌ وَمُشَفَّعٌ مَنْ لَمْ يَبْلُغِ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً وَمَنْ
بَلَغَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ سَنَةً فَعَلَيْهِ وَوَلَهُ

(ابو بكر الشافعي، والديلمى، كر. عن أبي أمامة؛ وفيه ركن بن عبد الله ربيب مكحول متروك)

RE. 285/10 (*Zerâri'l-müslimîne yevme'l-kıyâmeti tahte'l-arşi, şâfiun ve müşeffeun, men lem yebluğ isnâ aşere seneten; ve men beleğa selâse aşere seneh, fealeyhi ve lehû.*)

(*Zerâri'l-müslimîne yevme'l-kıyâmeti tahte'l-arş*) “Kıyamet gününde müslümanların zürriyetleri, o küçük yaşta ölen çocuklar da kıyamet gününde Arş-ı A'lâ'nın gölgesi altında olacaklar.”

² İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.II, s.462, no:1865; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XVIII, s.193; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.245, no:3154; Ebû Ümâme RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XIV, s.549, no:39307; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.34, no:12489.

Sonra: (*Şâfiun*) “Şefaata edecekler.” Kime şefaata edecek? Önce annesine, babasına şefaataçılacaklar. Nasıl şefaataçılacak? (*Müşeffeun*) “Şefaata reddolunmayan, şefaatine itiraz olunmayan, şefaata kabul buyrulan şefaataçılacaklar. Kabul olacak şefaataçılacakları... Allah-u Teâlâ Hazretleri onların şefaata etmelerine müsaade edecek. (*Men lem yebluğ isnâ aşere seneten*) 12 yaşına bâliğ olmayan, yâni 12 yaşından aşağıya olanlara böyle şefaata etme hakkı verilecek.”

(*Ve men belağa selâse aşer*) “13 yaşını geçenler ise, (*fealeyhi ve lehû*) kötü iş işlemişlerse, aleyhlerine olur; iyi iş işlemişlerse, lehlerine olur.” Hesaba maruz olacaklar yâni. Ötekiler masum, öteki küçükler masum, onlara hesap yok, sevdiklerine şefaata etme hakkı var... Ama daha büyükler... Artık aklı başına geldi diye, onların yaptıklarının mükâfâtı var, kötülüklerinin de cezası var. 13 yaş yukarısı diyor.

Bu mükellefiyet yaşı, yâni insanın hesaba, ikâba müstehak olma ehliyeti, durumu bulüğ ile başlar. Bulüğe ermiş olduğu zamanla başlar. Eğer bulüğe ermemişse, 15 yaşıdır. Bu hadis-i şerifte, 13 yaş diye beyan etmiş Peygamber SAS Efendimiz.

c. Arş'ın Gölgesinde Gölgelenecek Kimseler

Kıyamet gününde Arş-ı A'lâ'nın altı gölgelik, sefâlık bir yer. Bütün insanlar kıyametin dehşetinden çenelerine kadar tere batmış bulunurlar. Fevkalâde ızdıraplı bir bekleyiş olacak. O kadar büyük sıkıntılar olacak ki,

işte o sıkıntı esnasında, Allah'ın sevgili kulları Arş-ı A'lâ'nın altında gölgelenecekler. Nurdan minberlerin üzerinde gölgelenecekler.

Onların içinde kimler var? Meselâ, bir hadis-i şerifte diyor ki Peygamber ASS Efendimiz:³

إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَغْبِطُهُمُ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ وَهُمْ
الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ

(ابن أبي الدنيا فى كتاب الإخوان عن أبي سعيد)

(Inne li'llâhi ibâden alâ menâbire min nûrin fî zılli'l-arşi yevme'l-kıyâmeti) “Muhakkak ki, kıyamet gününde Allah'ın bazı kulları Arş-ı A'lâ'nın altında, nurdan minberlerin üzerinde gölgelenip safâlı bir şekilde oturacaklar.” Yüzleri nur, libasları, üzerlerindeki elbiseler nurdan olacak. *(Yağbitühümü'n-nebiyyûne ve's-şühedâ')* “Peygamberler ve şehidler bile onlara bakacaklar, gıpta edecekler.”

Bunun üzerine diyorlar ki:

“—Bunların kim olduğunu bize tavsif eyle yâ Rasûlallah, kim bunlar?”

³ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.183, no:682; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Ihvân*, c.I, s.56, no:12; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.14, no:24700; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.IX, s.214, no:8268.

(*Hümü'l-mütehàbbûne fi'llâh*) “Onlar birbirlerini Allah için seven; din yolunda, Allah yolunda birbirleriyle Allah için ahbaplık yapan kimselerdir.” buyuruyor.

Demek ki, Arş-ı A'lâ'nın gölgesinde gölgelenenlerden birisi, birbirlerini Allah için sevenler.

El-hamdü lillâh! Bizim muhabbetimiz nedir birbirimizle? Ben size bir şey mi veriyorum? Yok... Siz bana bir şey mi veriyorsunuz? Yok... Neden birbirimize böyle bağlanıyoruz, seviyoruz? Allah yolunda...

Eskiden ahretlik derlermiş. Gel seninle ahretlik olalım derlermiş. Ne demek? Ahiret kardeşi olalım. Yâni, dünya menfaatine dayanmayan bir kardeşlik. Böyle insanların birbirlerini, para pul için değil, mevki makam için değil, izzet şeref için değil de, sadece Allah rızası için sevmesi, bağlanması çok büyük bir meziyet oluyor.

Daha başka Arş-ı A'lâ'nın altında gölgelenecek insanlar var. Bu gibi çeşitli raviler tarafından, bize kadar rivâyet edilmiş hadis-i şerifler getiriyor. Bir tanesi bu...

Başka bir rivayette, Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyurmuş:⁴

⁴ Buhârî, Sahîh, c.I, s.234, no:629; Müslim, Sahîh, c.II, s.715, no:1031; Tirmizî, Sünen, c.IV, s.598, no:2391; Neseî, Sünen, c.VIII, s.222, no:5380; İmam Mâlik, Muvatta' (Rivâyet-i Yahyâ), c.II, s.952, no:1709; Ahmed ibn-i Hanbel,

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ
 عَادِلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَرَجُلٌ
 قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ
 اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ
 ذَاتُ حُسْنٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ
 تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالَهُ مَا
 تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ

(خ. م. ت. ن. حم. عن أبي هريرة)

(Seb'atün yuzillühümü'llàhu fî zıllihî, yevme lâ zılle illâ zıllühû)”Yedi sınıf insan vardır ki, Allah-u Teâlâ onları, hiç bir gölgenin bulunmadığı kıyamet gününde, Arş'ın gölgesinde gölgelendirir:

1. *(İmâmün àdilün)* Adaletli yönetici;
2. *(Ve şâbbün neşee fî ibâdeti'llâhi azze ve celle)* Allah'a ibadetle büyüyen genç...” El-hamdü lillâh, camimizde böyleleri pek fazla. Allah yolunda daim etsin... Yanıltmasın, şaşkırtmasın...
3. *(Ve racülün kalbühû muallekun bi'l-mesâcid)* “Kalbi mescidlere bağlı kimse;
4. *(Ve racülâni tehâbbâ fî'llâhi, ictemea ileyhi ve teferraka ileyhi)* Allah için birbirini seven, bu uğurda bir araya gelip, bu sevgi ile ayrılan iki kimse;

5. (Ve racülün deathü'mraetün zâte hüsnin ve cemâlin, fekâle: Innî ehâfu'llâh) Mevkî sahibi olan güzel bir kadın tarafından birlikte olmaya çağırıldığı halde, 'Ben Allah'tan korkarım, o işi yapmam!' cevabı ile karşılık veren kimse;

6. (Ve racülün tesaddaka bi-sadakatin feehfâhâ hattâ lâ ta'leme şimâluhû mâ tünfikuyemînühû) Sağ elinin verdiği sadakayı sol eli bilmeyecek şekilde gösterişsiz, gizli sadaka veren kimse;

7. (Ve racülün zekera'llâhe hâliyen fefâdat aynâhü.) Tenha yerde gizliden gizliye Allah'ı anıp, gözyaşı döküp ağlayan kimse..."

Bu, Allah'ı tenhada anma meselesini, geçen hafta da okumuştuk, dönüp bir kere daha söyleyebiliriz.

d. Tenhada Allah'ı Zikreden Kimse

Şimdi o Allah'ı zikredenler meselesini söylerken, geçen haftaki bir hadis-i şerifi ya atladım, ya da biraz kısa geçti; onu da söyleyivereyim:⁵

ذَاكِرُ اللَّهِ خَالِيًا كَمُبَارَزَةٍ إِلَى الْكُفَّارِ مِنْ بَيْنِ
الصُّفُوفِ خَالِيًا

(الشيرازى فى الأفراد، هب. عن جابر)

⁵ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.243, no:3142; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.640, no:1833; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.29, no:12477.

RE. 285/5 (*Zâkiru'llâhi hâliyen, kemübârezetin ile'l-küffâri min beyne's-sufûfi hâliyâ.*) “Allah’ı تنها bir yerde anan kimse, zikreden kimse; kimsenin görmediği bir yerde eline tesbih alıp veya tesbihsiz Allah’ı zikreden bir kimse, kâfirlerle mübareze edip, açıktan açığa karşılıklı göğüs göğüse gelip savaşıyor gibidir.”

Eskiden düşman bir saf bağıydı, bizim taraf bir saf bağıydı, saf saf çarpışıyorlardı, sıra sıra... Yâni, bir saf hücum ederdi, öbür saf karşıydı, eski savaşın usulü. Bu arada saf geri çekilirse, hücum etti çekildi, orada bir kişi kaldı. Düşman ne yapar onu? Yanında arkadaşları yok... Saldırır, canı tehlikede onun. İşte böyle tenhada Allah’ı zikreden kimse, tek başına kalmış savaşan mücahid gibidir diyor.

Sonra bir hadis-i şerif daha var, geçen hafta satırlar arasında gözüme ilişmemişti:⁶

ذَاكُرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِينَ بِمَنْزِلَةِ الصَّابِرِ فِي الْفَارِسِينَ

(طب. عن ابن مسعود)

⁶ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.16, no:9797; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.90, no:271; Bezzâr, *Müsned*, c.V, s.166, no:1759; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IV, s.268; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Lafız farkıyla: Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.412, no:567; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.181; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.91, no:1269; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Abdullah ibn-i Mübarek, *Zühd*, c.I, s.122, no:357; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXII, s.459; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.III, s.75; Avn ibn-i Abdullah Rh.A'ten.

Mecmaü'z-Zevâid, c.X, s.85, no:16793; *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.648, no:1855; Câmîü'l-Ehâdîs, c.XIII, s.29, no:12478.

RE. 285/4 (*Zâkiru'llâhi fi'l-gâfilîn, bi-menzileti's-sâbiri fi'l-fârrîn.*) “Gâfiller arasında Allah'ı zikreden kimse, savaşta arkadaşları geri çekilmiş, kaçmış, ortada kalmış da çarpışan kimse gibidir.” diyor.

Bu, gâfiller arasında zikretmenin. ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Tam bizim durumumuzla ilgili...

El-hamdü lillâh, Allah-u Teâlâ Hazretleri, yolundan gitmeyi nasib etmiş bize... Namazın, caminin kadrini, kıymetini, hadisin kıymetini göstermiş ki, buraya gelmişiz. Ama insanların çoğu gafil... Eh bu gâfiller arasında Allah'ı anmak, inşâallah bu hadis-i şerifte tarif edilen dereceye yükseltir bizleri... Fırsat bu fırsat, Allah'ı çok zikredelim inşâallah! Çünkü, gâfiller arasında Allah'ı zikredenin ecri büyük...

Başka bir hadis-i şerifte, gafiller arasında Allah'ı zikreden kimseyi üç şeye benzetiyor Peygamber Efendimiz:⁷

ذَا كُرِّ اللَّهُ فِي الْغَافِلِينَ مِثْلُ الَّذِي يُقَاتِلُ عَنِ الْفَارِّينَ
وَذَا كُرِّ اللَّهُ فِي الْغَافِلِينَ كَالْمِضْبَاحِ فِي الْبَيْتِ الْمُظْلَمِ
وَذَا كُرِّ اللَّهُ فِي الْغَافِلِينَ كَمِثْلِ الشَّجَرَةِ الْخَضْرَاءِ فِي
وَسْطِ الشَّجَرِ الَّذِي قَدْ تَحَاتَّ مِنَ الصَّرِيدِ

(هـ.ب. حل. عن ابن عمر)

⁷ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.411, no:565; İbn-i Şâhin, *et-Tergîb fi Fadâilil-A'mâl*, c.I, s.190, no:168; İbn-i Adiy, *Kâmil Fi'd-Duafâ*, c.V, s.91; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.181; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.426, no:1832; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.420, no:1346; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.31, no:12480.

1. (*Zâkiru'llâhi fi'l-gâfilîn*) “Gâfiller arasında zikirle meşgul olan kimse, onlara uymayıp gaflete düşmeyen kimse, (*mislü'llezî yukâtilü ani'l-fârrîn*) savaşçı arkadaşları geri çekilip, tek başına savaşan kimse gibidir.”

2. (*Zâkiru'llâhi fi'l-gâfilîn*) “Gâfiller arasında zikir erbâbı olan kimse, (*ke'l-misbâhi fî'l-beyti'l-muzlim*) karanlık bir evdeki yanan kandil gibidir.” Her taraf kapkaranlık, o yanıyor, o aydınlatıyor. Demek ki, başkasına da bir faydası var.

3. (*Zâkiru'llâhi fi'l-gâfilîn*) “Gâfiller arasında zikir erbâbı olan kimse, (*kemeseli's-şecereti'l-hadrâi fî vastı'l-şeceri'llezî kad tehatte mine's-sarîd*) yaprakları dökülmüş ağaçlar arasında yeşil yapraklı ağaca benzer.” Meselâ, kışın bütün ağaçlar yapraklarını döker. Aralarında bir tane çam gibi yaprağını dökmeyen bir ağaç kalsa, yemyeşil, insanın gözüne ne kadar hoş görünür. Allah'ı zikreden kimse, böyle bir ağaca benzetilmiş.

Çünkü zikrullah kalbin suyudur; kalp onunla yeşerir, filizlenir, gelişir, dirilir. Toprağa su vermezsen, toprak çatlar, otlar sararır, ölür, hayat kalmaz. Zikir olmazsa kalp de böyle çatlar, sararır, kurur. Onun için bu zikre fazlaca ehemmiyet vermek lâzım ve Arş-ı A'lâ'nın gölgesinde gölgelenen o insanlardan bir sınıfın içine, böylece dahil olmağa çalışmak icab ediyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri ivazsız, garazsız, riyasız, süm'asız kendisini zikreden bahtiyarlar arasına bizi dahil eylesin... Çünkü, kıyamet gününde hepsi bitiyor artık ibadetlerin... En devamlı, her zamanda yapılabilen şey bu zikir ibadeti oluyor.

e. Müslümanın Kestiği Helâldir

Bu hadis-i şerifinde Peygamber SAS Efendimiz, kesilen hayvanlardan bahsediyor:⁸

ذَبِيحَةُ الْمُسْلِمِ حَلَالٌ سَمَّى أَوْ لَمْ يُسَمِّ مَا لَمْ
يَتَعَمَّدْ وَالصَّيْدُ كَذَلِكَ

(عبد بن حميد في تفسيره عن راشد بن سعد مرسلًا)

RE. 285/11 (*Zebîhatü'l-müslimi halâlün, semmâ ev lem yüsemmâ mâ lem yeteammed; ve's-saydü kezâlik*)

“Müslümanın kesmiş olduğu hayvan, koyun, keçi, sığır neyse... tavuk, horoz, kaz, ördek... hepsi helaldir. İster ‘Bi’smi’llâh’ desin, isterse demesin. Kasden dememişse, o zaman zararı var ama; unutarak demezse bile, onun eti yenilir. Müslümanın kestiği helâldir, Bi’smi’llâh demeyi unutsa bile.”

⁸ Hâris, *Müsned*, c.II, s.153, no:404; İbn-i Hacer, *el-Metâlibü'l-Âliyye*, c.VII, s.69, no:2379; Râşid ibn-i Sa'd Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.392, no:15621; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.33, no:12486.

Bu bir müjde el-hamdü lillâh! Etlерimiz hususunda tereddüt ederiz, ne oluyor ne kalıyor diye. Demek ki, müslüman kestikten sonra... Et-Balık Kurumu'nda, zaten duyuyoruz besmele çekiyorlarmış diye. Yâni, “Hepsine çekiyor mu, çekmiyor mu?” filan diye de bazen soranlar oluyor. Çekmeyi unutuverse bile arada, müslüman kestikten sonra caiz oluyor, yeniliyor. Bu hadis-i şeriften onu öğrenmiş oluyoruz. Zaten fukahanın ekseriyetinin kanaati:

هِيَ سُنَّةٌ لَا وَاجِبَةَ وَالْمَذْبُوحُ حَلَالٌ تَرَكَهَا سَهْوًا
مَا لَمْ يَتَعَمَّدَ

(*Hiye sünnetin lâ vacibetün*) “Bu ismi zikretmek sünnettir, vacip değildir. (*Ve'l-mezbûhu halâlün terekehâ sehven*) Unutularak terkinde kesilen helâldir. (*Mâ lem yeteammed*) Kasden terk etmediği takdirde, kestiği yenir.” Ama bir de, “Ona lüzum yok, istemiyorum.” diye düşmanlığından dolayı, herhangi bir sebeple kasden söylemezse, onu istisna ediyor.

Av da böyledir. Avın da usûlü var. Oltayı atarken besmeleyle atacaksın, köpeğini salıverirken besmeleyle salıvereceksin, tetiği çekerken besmeleyle çekeceksin... Hepsinde Allah'ın adını anarak yapacaksın ki, helâl olsun. Oku atarken, taş atarsan bile Allah'ın adını anacaksın. Aksi takdirde, olmaz.

İşte av da bu türüdür. “Müslüman avlamışsa, unutsa da unutmasa da, o zaten müslüman; hatırlasaydı söyleyecekti, bir kasdı yok diye, o av da yenilir, kesilen et gibi...” Peygamber Efendimiz böyle buyurmuş.

f. Şereflerinizi Mallarınızla Koruyunuz!

Ebû Hüreyre RA'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz diyor ki:⁹

ذُبُّوا عَنْ أَغْرَاضِكُمْ بِأَمْوَالِكُمْ قَالُوا كَيْفَ قَالَ
تُعْطُونَ الشَّاعِرَ وَمَنْ تَخَافُونَ لِسَانَهُ

(خط. عن أبي هريرة)

RE. 285/12 (*Zebbû an a'râdiküm bi-emvâliküm!*
Kâlû: Keyfe? Kâl: Tu'tûne's-şâire, ve men tehâfûne lisânehû)

(*Zebbû an a'râdiküm bi-emvâliküm*)
“Şereflerinizi mallarınızla koruyunuz!”

(*Kâlû: Keyfe?*) “Nasıl koruyacağız yâ Rasûlallah? Malımızla şerefimizin korunması nasıl olacak?” dediler.

Bunu bilemedikleri için soruyorlar. (Kâl)
Buyuruyor ki:

(*Tu'tûne's-şâire, ve men tehâfûne lisânehû*)
“Şairlere atıyye verirsiniz, ihsanda bulunursunuz; böylece şairin şerrinden emin olursunuz. Veyahut onlar gibi dilinden korktuğunuz kimselere biraz bir şeyler verirsiniz; hediye, atıyye... O zaman şerrinden emin olursunuz.”

⁹ Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IX, s.107, no:4707; Cürcânî, *Târih-i Cürçan*, c.I, s.223, no:356; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.243, no:3143; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.1334, no:8756 ve c.VI, s.596, no:16190; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.315, no:1333; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.13, no:12484.

Bunun şair diye söylenmesinin izahını yapalım:

Peygamber Efendimiz'in zamanında gazete yok, mecmua yok, radyo televizyon yok, bir tek propaganda imkânı var: İnsanların dilleri. O devirde Arabistan'da şairlerin çok büyük tesiri var. Şairin birisi bir söz söyledi mi, o, kulaktan kulağa yayılır. "Filanca şair şöyle bir şiir söylemiş, filanca şahıs aleyhine..." diye.

Çöl adamının başka işi gücü yok tabii, o da ezberleyip başkasına söyler. O ona söyler, o ona söyler... Böylece halkın arasında kötü şöhreti, veyahut da kötülüğü yayılmış. Bunun için şairler çok önemli. Yâni, o devirde bir insanı yükselten, alçaltan mühim bir vasıta olmuş oluyor.

Peygamber Efendimiz'in kendisinin şairleri vardı ashabdan. Kâfirlerin şairleri müslümanlar aleyhinde şiir tertip edince, Peygamber Efendimiz de kendi şairlerine onlara cevap vermelerini emrederdi. Onlar da müslümanları müdafaa ederlerdi.

Hatta Kur'an-ı Kerim'de Şuarâ Sûresi vardır, şairler sûresi... Şairler iki sınıfa ayrılıyor Şuarâ Sûresi'nin sonunda: Bir kısmını kötü şairler olarak açıklıyor, bir kısmını da müslümanlara yardımcı olan, diliyle, yazdığı şiirle müslümanları müdafaa eden, Allah'a iman eden kimseler olarak methediyor.

Demek ki, kullanılan vasıtaya göre hüküm değişiyor. Yâni, vasıtaların hangi sebeple kullanıldığı düşünölmeli. İyi niyetle kullanılırsa, o zaman iyi oluyor; kötü niyetle kullanılıncsa, kötü oluyor. Ondan dolayı, şiir de kötüdür diyemeyiz. İslâm'ın ehli kullanmışsa, müslömanları müdafaa etmekte kullanmışsa, o zaman iyi... Müslömanları kötülemekte kullanılmışsa, fena...

Bir keresinde Peygamber Efendimiz bir hadis-i şerif irad buyurdular. Ashabdan birisi kalktı, dedi ki:

“—Yâ Rasûlüllah! Ben bu söylediğiniz şeyi şiir haline getirsem, izin verir misiniz?”

“—Getir!” dedi.

O akşam gitti eve, Rasûlüllah'ın söylediğı sözleri şiir haline getirdi, ertesi gün okudu Peygamber Efendimiz'e. Peygamber Efendimiz, dinlerken ağladı. Gözyaşı döktü.

Böyle, hep ona okuttururlarmış. Şu şiir nasıl, oku bakayım diye okuttururlarmış.

Hassan ibn-i Sâbit Peygamber Efendimiz'in şairlerindendir. Ka'b ibn-i Mâlik Peygamber Efendimiz'in şairlerindendir.

Bir keresinde Peygamber Efendimiz'i kötülyöyorlar Kureyş'in şairleri. Onun üzerine ona cevap vermek icab etti. Birisi Peygamber Efendimiz'e tâlip oldu,

“—Ben cevap vereyim yâ Rasûlüllah!” dedi.

“—Ama sen nasıl cevap vereceksin? Soyunu sopunu kötülesen, ben de Kureyş'tenim. Sana Hazret-i Ebû Bekir yardım etsin.” dedi.

Hazret-i Ebû Bekir RA ensabı, yâni kimin kiminle akraba olduğunu, soy alakalarını çok iyi bilirdi. “Sen ona danış da öyle yap!” dedi.

“—Hiç merak etme yâ Rasûlüllah! Ben senin sülâleni tereyağından kıl çeker gibi ötekilerden ayırırım, seni istisna ederim, onlara ağızlarının payını veririm, lââyık oldukları cevabı veririm.” diye söyledi.

Şimdi bu şairlerden kötülerini... Adam edepsiz, sözü de yayılıyor, bir söyleyecek, insanı zarara uğratacak. Ne yapmak lâzım?

“—İşte mal vererek onları susturun!” diyor Peygamber Efendimiz.

“—Şerefınızı korumak için malınızı kullanın, harcayın!”

“—Ne yapacağız yâ Rasûlüllah?”

“—Şairlere para verirsiniz yahut başka dilinden korktuğunuz, diliyle kötülük yapmasından korktuğunuz kimseye para verirsiniz, susturursunuz.”

Çünkü parayı aldı mı, susar. Hatta istersen lehine de yazar. “Al şu parayı, lehime yaz!” dersin, lehine de yazar.

Ben Edebiyat Fakültesi’nde Arap Dili ve Edebiyatı bölümünde okurken, hem cahiliye devrini yaşamış, hem de İslâm’a erişmiş, müslüman olmuş, tâ Hulefâ-i Râşidîn devrine kadar da ömrü uzunca sürmüş bir şairin [Lebid ibn-i Rebia] hayatını incelemiştim. Onun gençliğini, nasıl şöhret kazandığını, yazdığı şiirin nasıl Kâbe’nin duvarına asıldığını, halkın kendisine nasıl rağbet ettiğini filân okumuştum.

Onun Hive emirinin huzurunda bir macerası var. Hive Irak'ta bir mıntıkaymış, orada bir krallık varmış o zaman... Bunun kabilesi de o taraftaymış. Bu genç bir delikanlı iken, kabile mensuplarıyla o krallığın başşehrine gitmişler. Numan ibn-i Münzir isimli kralın sarayına varmışlar. Heyet demiş ki:

“—Sen burada hayvanların başında otur, yüklerimizi ve eşyalarımızı bekle; biz hükümdarla gidip konuşalım!”

Gitmişler, görüşmüşler, gelmişler; yüzleri bir karış... Neden? Meğer hükümdarın nedimi, yanında kendisiyle oturup kalkan, işlerini gören saray görevlisi, bu kabilenin bu heyetine garazı varmış, sevmiyormuş, heyeti kötölemiş. Hükümdarın yanında durumları iyi olmamış. Yüzleri asık, umduklarını bulamamış olarak gelmişler.

Lebîd de genç bir çocuk, ama müstesna kabiliyetli bir şair... Onlara sormuş:

“—Ne oldu, niye böyle yüzünüz asık?”

“—Vallàhi çok fena olduk. Hükümdarın yanında olan filanca şahıs bizi perişan etti, mahvetti, kötöledi, umduğumuzu bulamadık.”

“—Siz beni hükümdarın yanına bir götürün bakalım!” demiş.

Demişler ki:

“—Sen çocuksun!”

“—Yok, siz beni götürün, ben yapacağımı bilirim!” demiş.

“—Bir deneyelim seni, şu karşıdaki tarlayla ilgili bir şiir söyle bakalım!” diyorlar.

Zekâsı ne kadar parlak ki, o da anda o tarlayla ilgili bir şiir söylüyor,

“—Pekiyi gel!” diyorlar.

Ertesi gün hükümdarın yanına götürmüşler bu genç Lebîd’i. Lebîd ibn-i Rebîa, o Arap zekâsıyla, o yıpranmamış çöl zekâsıyla, hükümdarın yanına girince, şiir tarzında sözler söylemeye başlamış. Kendi heyetini müşkül durumda bırakmış olan, o saray nediminin hakkında öyle şeyler söylemiş ki, hükümdar sonunda, o adamı sarayından kovmuş.

Adam da haber göndermiş, demiş ki:

“—Efendim bu genç yalan söylüyor, inanmayın!”

Bunun üzerine hükümdar:

قَدْ قِيلَ مَا قِيلَ إِنَّ حَقًّا وَإِنْ كَذِبًا

(Kad kîle mâ kîle, in hakkan ve in kezibâ.)

“Artık yalan da olsa, doğru da olsa, söz bir kere söylendi. Ben bundan sonra artık sana sıcak gözle bakamam, yanımdan ayrıl git!” demiş. Bu, Araplar arasında darb-ı mesel olmuş.

Yâni, “Böyle şiir var, şairlerin dillerinin tesirleri var. Malınızla onları susturun!” diyor Peygamber Efendimiz.

Bugün bize düşen nedir? Menfî propagandalar gazete yoluyla olur, daha başka yollarla olur, onlara karşı bu usulü kullanabiliriz. Yâni şahısları, bu vasıtaları paralarımızla İslâm'a hücum etmekten men edebiliriz, alıkoyabiliriz. Bu günün tatbiki de böyle olur.

g. Meczublara Karışmayın!

Hazret-i Ali Efendimiz'den rivayet edildiğine göre, Peygamber Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁰

ذُرُّوا الْعَارِفِينَ الْمُحَدَّثِينَ مِنْ أُمَّتِي لَا تَنْزِلُوهُمْ
الْجَنَّةَ وَلَا النَّارَ حَتَّىٰ يَكُونَ اللَّهُ الَّذِي يَقْضِي فِيهِمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(خط. عن علي)

RE. 286/1 (*Zeru'l-àrifîne'l-muhaddesîne min ümmetî, lâ tünzilûhümü'l-cennete ve le'n-nâr, hattâ yekûna'llahu'llezî yakdî fîhim yevme'l-kıyâmeh.*)

“Benim ümmetimden kendisine ilham gelen, kendisine meleklerin bazı şeyler bildirdiği arif kimseleri bırakın, onlardan bahsetmeyin! Onları cennete veya cehenneme nisbet etmeyin! Yâni,

¹⁰ *Ibn-i Hacer, Lisânü'l-Mîzân, c.III, s.360, no:1453; Huzeyfe RA'dan.*

Hatîb-i Bağdâdî, Târih-i Bağdad, c.VIII, s.292, no:4395; Ibn-i Adiy, Kâmil fi'd-Duafâ, c.IV, s.121, no:966; Hz. Ali RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.47, no:121.

‘Bu adam cennetliktir.’ veya, ‘Bu adam ehl-i cehennemdir.’ demeyin! Bırakın, Allah-u Teâlâ Hazretleri onların arasında hükmetsin; onları cennete sokacaksa sokar, cehenneme atacaksa atar. Kıyamet gününde Allah’a ait bir şeydir, siz karışmayın; onların lehinde, aleyhinde konuşmayın!” demiş.

Allahu a’lem, bu şahıslar bizim meczub dediğimiz kimselerdir. Hani bu adam meczubdur diyoruz, meczub ne demek? Yâni, normal insanlar gibi değil durumu... Bakıyorsun, deli desen, deliliğe sığmıyor durumları. Bazen öyle sözler söylüyorlar ki, akıllıdan çıkmaz. Bazen de bakıyorsun, şer-i şerîfe sığdıramıyorsun yaptığı hareketleri... “Başka hareketlerinden kendilerinde ariflik olduğu, irfân olduğu belli olmuşsa o hallerine karışmayın, bu gibi şeyleri Allah’a havale edin!” diyor Peygamber SAS Efendimiz.

Çünkü bilemezsin, senin gözüne hata görünen şeyin aslında bir başka sebebi vardır. Bu gibi durumlarda ve bilhassa büyük alimlerin, müridlerin dış görünüşlerinde bir kusur görse insan, bir hayra te’vil edecek ve Kehf Sûresi’nde Mûsa AS’la Hızır AS arasında geçen macerayı düşünecek.

Nasıl orada Mûsa AS anlayamadı, Hızır AS’ın yaptığı şeylerin sebebini... Sonra soru sordu, soru sordu, itiraz etti. O düşünülecek, “Vardır bunun elbet bir sebebi!” denilecek.

Çünkü, konuşursun aleyhinde, e Allah'ın sevgi kuludur, zararı olur. Allah kendi kullarının, sevgili kullarının aleyhinde bulunulmasından râzı olmaz, seni cezalandırır, başın derde girer. Onun için karışma o gibilerin haline, diye bir ders çıkıyor bu hadis-i şeriften...

h. Bana Çok Soru Sormayın!

Ebû Hüreyre RA'dan rivâyet edildiğine göre Peygamber ASS Efendimiz buyurmuş ki:¹¹

ذُرُونِي مَا تَرَكَتُكُمْ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ
بِكثْرَةِ سُؤَالِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ فَإِذَا
أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَإِذَا

نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَدَعُوهُ

(الشافعي، حم. م. ن. ه. عن أبي هريرة)

¹¹Müslim, *Sahîh*, c.II, s.975, no:1337; Tirmizî, *Sünen*, c.5, s.47, no:2679; Neseî, *Sünen*, c.V, s.110, no:2619; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.3, no:2; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Muhammed), c.III, s.507, no:995; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.247, no:7361; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.129, no:2508; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.198, no:18; İmam Şâfiî, *Müsned*, c.I, s.272, no:1302; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.195, no:6305; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.135, no:2715; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.253, no:8003; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.319, no:3598; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.151, no:91; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.477, no:1125; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.176, no:1136; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.51, no:1115; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.321, no:916; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.317, no:1335; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.36, no:12495.

RE. 286/2 (*Zerûnî mâ terektüküm, feinnemâ heleke men kâne kableküm bi-kesreti suâlihîm, va’htilâfihîm alâ enbiyâihîm. Feizâ emertüküm bi-şey’in, fe’tû minhü mesteta’tüm; ve izâ neheytüküm an şey’in, fedeûhu*)

“—Ben sizi bıraktığım zaman siz de bana ilişmeyin! Çünkü, sizden önceki ümmetler, çok soru sormalarından dolayı ve peygamberlerine muhalefet ettiklerinden dolayı helâk oldular. Ben size bir şey emretmişsem, gücünüz yettiğince onu yapmağa çalışın! Bir şeyi yasaklamışsam, onu da bırakın, yapmayın! Yasakladığım şeyi bırakın! İleri geri, şöyle mi olacak, böyle mi olacak, ama neden, niçin, nasıl filan gibi sorularla işi çok karıştırıp da kendinizi bağlamayın!”

Çünkü çırpındıkça insan bağlanır, bağlandıkça da yapması zorlaşır. Bakara Sûresi’nde var meselâ... Benî İsrâil’in çok sorusu ve itirazları dolayısıyla başlarına gelenler, başka surelerde de anlatılmış. Peygamber Efendimiz eski ümmetlerin hallerine bakıyor da şefkatinden, lütf u kereminden, müslümanlara acıdığından diyor ki:

“—Bana çok soru sormayın! Ben size bir şey söyledim mi, yapmağa çalışın! Yasakladım mı, bırakmağa çalışın! Detayını, teferruatını inceden inceye sorup anlayacağız derken, o zaman itiraz etmiş gibi olursunuz, aklınızın ermediği kısımlar olur veyahut hükmü zorlaştırırsınız.”

Küçük bir misal anlatalım bununla ilgili:

Peygamber SAS Efendimiz Ramazan'da birkaç gün teravih namazına çıktı. Herkes arkasında şevkle namaz kıldı. Mübarek bir zaman, Ramazan ayı... Ondan sonra, önlerinde Hazret-i Peygamber SAS Efendimiz... İnsanın ayağı yere mi değer, o kadar güzel bir durum. Tabii herkes şevkle namaz kıldı.

Sonra çıkmayıverdi Peygamber SAS Efendimiz... Neden? "Ümmetimin üzerine farz olur!" diye korkusundan.

E farz olursa ne olur? "Farz olursa, yapmayanlar farzı terk etmekten dolayı cezaya maruz kalır." diye şefkatinden...

Şefkatini bize Tevbe Suresi'nin sonundaki ayet-i kerimeler bildiriyor.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا
عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَّحِيمٌ

(التوبة: 128)

(*Lekad câeküm rasûlün min enfüsiküm*)
"Sizlerden, sizin gibi, sizin cinsinizden bir peygamber gönderdi Allah-u Teâlâ... Size öyle bir peygamber geldi. (*Azîzün aleyhi mâ anittüm*) Sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. (*Harîsün aleyküm bi'l-mü'minîne raûfun rahîm*) O size karşı çok düşkün, size karşı çok meraklı, üstünüze titriyor ve mü'minlere karşı re'fetli, merhametli, çok şefkatlidir." (*Tevbe, 9/128*)

Peygamber Efendimiz'i böyle şefkatiyle methediyor bu ayet-i kerime. O şefkatinden dolayı bu tembihatı yapıyor. Eski ümmetlerin başına gelenleri biliyor da, ümmetini ondan korumak istiyor.

Mübarek, ufukta bir kırmızı bulut görse, kara bir bulut görse sapsarı kesilirdi Peygamber Efendimiz. Eski ümmetlere böyle azap getiren bulutlar olmuş. Kur'an-ı Kerim, Ad kavminin başına gelen azabı şöyle anlatıyor:

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا
عَارِضٌ مُّمْطِرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا
عَذَابٌ أَلِيمٌ

(الأحکاف: ٢٤)

(Felemmâ raevhü àridan müstakbile evdiyetihim) “Nihayet onu, vâdilerine doğru yayılan bir bulut şeklinde görünce, (kâlû hâzâ àridun mümtırunâ) ‘Bu bize yağmur yağdıracak yaygın bir buluttur.’ dediler. (Bel hüve me’sta’celtüm bihî) Hayır! O, sizin acele gelmesini istediğiniz şeydir. (Rîhun fîhâ azabün elîm) İçinde acı azap bulunan bir rüzgârdır!” (Ahkâf, 46/24)

Uzaktan bulutu görünce, “İşte yağmur bulutu geliyor, yağmur yağacak, bereket gelecek.” filan beklerken, azap gelmiş, büyük felaketlere uğramışlar.

Böyle bir bulut gördüğü zaman, telaşlanırmış Peygamber Efendimiz, “Acaba ümmetime bir zarar mı olacak?” filan diye dua edermiş şefkatinden. Burada da o şefkatinde dolayı “Söylediğim kadarını yapın, incisini karıştırıp, kurcalayıp da kendinizi tehlikeye sokmayın!” diye tembihatta bulunuyor.

Eski mutasavvıflardan, âriflerden bir zât da diyor ki:

“—Mürîd üç çeşittir.” Kendisi şeyh ya, müridleri üçe ayırıyor:

1. (*Mürîdün mutlakun*) “Tam mürid.” Ne derse şeyhine ittiba ediyor, hiç itirazı yok. Kal dediği yerde kalıyor, git dediği yere gidiyor, gel dediği yere geliyor.

2. (*Mürîdün mecâziyyün*) “Mürîd değil aslında ama, işte mürid denmiş. Aslında kendi nefsinin emrinde, güya şeyhe bağlanmış, ama söz dinlemiyor. Bir şey söylüyorsun; ‘Neden, niçin, nasıl, sebebi ne?’ bir sürü şeyler soruyor.” Buna mecâzi mürid diyor. Hakiki değil de, işte öyle adı mürid mânâsına.

3. (*Mürîdün mürtedün*) “Bu da şeyhinde hoşuna gitmeyen bir hal görünce, meselâ bir azar işitse veya daha başka bir durum görse, bırakır gider.”

Olur mu, o seni terbiye edecek! Baba bazen çocuğunu azarlamaz mı? Bazen, “Bak bunu böyle yaptın, doğru mu bu yaptığın? Yapma bakayım bir daha!” diye kaşlarını çatıverir.

Kaş çatınca veyahut beğenmediği bir şey görünce, umduğunu bulamayınca, ötekisi kaçıp gidiyor. Böyle üçe ayırmış. Yâni bu üçüncüsü de, ortancası da, yâni neden nasıl filan diye soran kimse; o da iyi olmuyor diye bize gösteriyor.

i. İslâm'ın Zirvesi Allah Yolunda Cihaddır

Ebû Ümâme el-Bâhilî RA'dan rivâyet edildiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyuruyor:¹²

ذُرُورَةٌ سَنَامِ الْإِسْلَامِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
لَا يَنَالُهُ إِلَّا أَفْضَلُهُمْ

(طب. عن أبي أمامة)

RE. 286/3 (*Zirvetü senâmi'l-islâm, el-cihâdü fî sebîli'llâh, lâ yenâlühû illâ efdalühüm.*)

Senâm, devenin hörgücü demek. Zirve, bir şeyin yükseği demek... Yâni, aşağıdan yukarıya İslâm'ın çeşitli hükümleri var. Onun en uç noktası, zirvesi nedir? “İslâm'ın tepesinin en uç noktası cihaddır, Allah yolunda cihad etmektir. Buna ancak müslümanların en faziletli nâil olur. Herkese nasib olmaz bu devlet. Ancak, müslümanların en faziletli, efdalleri bu fazilete mazhar olurlar.”

Demek ki, İslâm'ın birçok emirleri var. Meselâ, Peygamber SAS Efendimiz'e:

“—İslâm nedir?” diye soruyorlar.

¹² Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.223, no:7885; İbn-i Ebî Âsım, *Cihad*, c.I, s.153, no:15; Ebû Ümâme RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.V, s.499, no:9413; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.35, no:12491.

İşte İslâm'ın beş şartını cevap olarak söylüyor:¹³

شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَتَقِيمُ

الصَّلَاةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ وَتَحُجُّ الْبَيْتَ

(حم. عن عمر)

(*Şehâdetü en lâ ilâhe illa'llâh ve enne muhammeden rasûlü'llah*) “Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed AS'ın Allah'ın rasûlü olduğuna şahitlik etmek; (*ve tukîmü's-salâte*) namaz kılman, (*ve tü'ti'z-zekât*) zekât vermen, (*ve tesümü ramedâne*) Ramazan orucunu tutman, (*ve tehuccü'l-beyte*) Beytullah'ı hacetmendir.” diye söylüyor.

Demek ki, İslâm'ın birçok emirleri var. Bu emirler içinde zirvede, en üst noktada ne geliyor? Allah yolunda cihad etmek geliyor.

¹³ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.27, no:50; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.39, no:9; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.101, no:4991; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.25, no:64; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.426, no:9497; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.5, no:2244; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.375, no:159; İbn-i Ebî Şeybe, *Musanef*, c.VI, s.157, no:30309; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.528, no:117222; Ebû Hüreyre RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.I, s.36, no:8; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.6, no:2610; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.635, no:4695; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.97, no:4990; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.24, no:63; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.389, no:168; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.203, no:20660; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.528, no:11721; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.383; Beyhakî, *el-Erbaüne's-Suğrâ*, c.I, s.61, no:23; Hz. Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.44, no:5249; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.57, no:140; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.X, s.494, no:10108.

E cihad nedir? Cihad, çok geniş bir kelimedir. Hakikaten izah edilmesi lâzım gelen bir kelimedir. Cihad iki şekilde olur. Bir: Düşmanla eline silahı alıp çarpışmak, harp meydanında çarpışmak şeklinde olur. Bu bildiğimiz şeyler. Meselâ, bir müslüman ordusu, karşıda kâfir ordusu, silahları çekiyorlar, çarpışıyorlar dini yaymak için. Allah uğrunda yapılan bir savaş.

Bir de mânevî cihad olur. Çünkü düşmanlar bazen, öyle ille kâfir gibi hududun öbür tarafında duran, gözle görülen şeyler değildir, mânevî düşmanları da vardır insanın.

Mânevî düşmanların en başında gelen nedir? Birisi şeytandır. Şeytanla mücadele etmesi lâzım insanın... İkincisi, şeytanın başyardımcısı, içimizdeki nefistir. Bizi bütün kötülöklere süröklör, durur. Nefisle mücadele etmek, mücâhede etmek lâzım! Onlar da cihad. Hatta nefsin arzularına, kötölöklörüne, isteklerine, heveslerine karşı cihad etmek, cihad-ı ekber diye bildirilmiş, kitaplarımızda ve hadis-i şeriflerde beyan edilmiş. O da cihad.

Demek ki, “Bugün artık düşmanlarla savaş yok, sulh halindeyiz.” demek doğru değil. Cihad her zaman her yerde müslümanın işidir. Her zaman müslümanın uğraşacağı, gayret sarf edeceği bir taraf vardır. Nefsiyle cihad eder, şeytanla cihad eder, kötü huylarla cihad eder... Böylece Allah yolunda azami cehdini sarf eder. Cihad bu. Demek ki bu, İslâm’ın zirvesi imiş.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizleri cümleten *mücâhid fî sebîli’llâh* sınıfına dahil eylesin... Allah yolunda cihad edenlerden eylesin...

Neyle? Eh, düşman yoksa kendi nefsimizle, şeytanla, kötü huylarımızla... Düşman olduğu zaman da alırız elimize silahı, ırzımızı, dinimizi, imanımızı korumak kollamak için ecdadımız nasıl canını seve seve vermiş, kefenini zemzemle yıkamış, boynuna dolamış gitmişse, oraya da gideriz. “Canımız da feda olsun, malımız da feda olsun!” der gideriz. O olmadığı zaman da, demek ki yine cihad edilecek şeyler var.

j. Ana Karnındaki Yavrunun Boğazlanması

ذَكَاتُ الْجَنِينِ ذَكَاتُ أُمِّهِ

(الداری، د. والبغوی، والشاشی، حل. لک. ق. ض. عن جابر؛ طس. حم. د. ت. ه. حب. قط. ع. عن أبي سعيد)

RE. 286/4 (*Zekâtü'l-cenini zekâtü ümmihî.*)¹⁴

[Ana karnındaki yavrunun boğazlanması, anasının boğazlanması ile tahakkuk eder.]

¹⁴Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.114, no:2828; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.115, no:1979; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.127, no:7108; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.334, no:19969; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.III, s.343 no:1808; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.101, no:8099; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.388, no:2653; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.I, s.317, no:260; Cürcânî, *Târih-i Cürcan*, c.I, s.265, no:437; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VII, s.92; İbn-i Hibbân, *Sikât*, c.VIII, s.119, no:12518; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.243; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.72, no:1476; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.VIII, s.2, no:2444; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1066, no:3199; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.39, no:11361; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XIII, s.206, no:5889; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.274, no:30; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.335, no:19973; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.60, no:3606; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.II, s.415, no:1206; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.XIV, s.179, no:37303; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.VIII, s.412, no:4516; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.128, no:7110; Cürcânî, *Târih-i Cürcan*, c.I, s.376, no:629; Ebû Hüreyre RA'dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.128, no:7112; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IV, s.162, no:4010; Ebû Eyyûb el-Ensârî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.160, no:8234; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.335, no:19279; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.81, no:582; Deylemî,

Buradaki zekât, bizim bildiğimiz zekât değil. Çünkü bizim bildiğimiz zekât, eski yazıda ze ile yazılır; bu zel ile yazılıyor. Buradaki zekât, kesmek demek...

Yâni, hayvanı kesmezsen, kafasına bir tokmak vursan olur mu? Olmaz. Bir koyunun kafasına bir tokmak vurdun, öldürdün. Veyahut geldi otomobil çarptı, bir duvara çarptı, bir otomobile çarptı, hiç bir yeri kanamadan düştü yere, öldü. Yiyebilir misin? Yiyemezsin.

İpi dolandı boynuna, kırırdarken, kırırdarken boğuldu. Yiyebilir misin? Yiyemezsin. Ayet-i kerimede zikredilmiş. Ne yapmak lâzım? Keseceksin, kanı akacak, kanı çıkacak, o zaman temiz olacak, helâl olacak.

Müsnedü'l-Firdevs, c.II, s.246, no:3160; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.231; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.275; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.102, no:3711; Kâ'b ibn-i Mâlik RA'dan.

Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.114, no:4117; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.102, no:7498; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.415; Ebü'd-Derdâ ve Ebû Ümâme RA'dan.

Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.274, no:31; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.274, no:33; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.455; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.385, no:15603; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.320, no:1338; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.37, no:12498.

Cenin ne demek? Cenin de kesilen hayvanın karnından çıkan yavrusu. Bazen kestiğin hayvanın içinden yavrusu da çıkar. Kurbanda filan olur bu... İnek keser insan, koyun keser, bakarsın içinde yavrusu da var. Bilinirse tabii mümkün mertebe onu almayıp da, doğumuna kadar beklemek düşünülebilir. Ama kestiğin zaman, o cenin ne olacak? Yâni o karnından çıkan yavru ne olacak? O temiz mi, yenir mi yenmez mi?

“—Anasının kesilmesi, kanının akıtılması, İslâmî mânâda kesilmesi, onun için de kifayet eder.” Yâni, temizdir diyor.

Bunu iki türlü anlamış alimler. Bizim imamımız İmâm-ı Azam diyor ki:

“—Anasını nasıl kesip de kanını akıtmak suretiyle temiz oluyorsa, anasına yaptığımız muameleyi ona da yaparız, onu da keseriz, onunda kanı akar, o zaman temiz olur.” mânâsına.

Bazı alimler de:

“—Hayır o mânâyâ değil, anasının kesilmesi, onun temiz olmasına kâfidir.” demişler.

Yine aynı mânâda, aşağıda bir hadis-i şerif daha var:¹⁵

ذَكَاةُ الْجَنِينِ إِذَا أَشْعَرَ ذَكَاةُ أُمِّهِ وَلَكِنَّهُ يُذْبَحُ

حَتَّى يَنْصَابَ مَا فِيهِ مِنَ الدَّمِّ

(ك. عن ابن عمر)

¹⁵Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.128, no:7111; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.262, no:15604; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.417, no:1338; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.37, no:12497.

RE. 286/5 (*Zekâtü'l-cenîni izâ eş'ara zekâtü ümmihî, ve lâkinnehu yüzbehu hattâ yensâbbe mâ fîhi mine'd-demi*) “Ceninin kesilmesi de, anasının karnında, rahimde tüyleri belirmişse anasının kesilmesiyle tamam olur. Yâni temizdir o hayvan... Anasının karnından çıkan temizdir, yenilebilir, helâldir; (*ve lâkinnehu yüzbehu*) buna rağmen yine o kesilir, tâ ki içindeki kan aksın.” Çünkü, İslâm'da kan haramdır. O aksın diye kesilir.

k. Sâlihlerin Anılması

Geliyoruz şimdi başka bir hadis-i şerife, bunu çok iyi dinleyin! Çünkü bizim işimizle çok yakında alâkalı:¹⁶

ذِكْرُ الْأَنْبِيَاءِ مِنَ الْعِبَادَةِ وَذِكْرُ الصَّالِحِينَ كَفَّارَةٌ
الذُّنُوبِ وَذِكْرُ الْمَوْتِ صَدَقَةٌ وَذِكْرُ النَّارِ مِنَ الْجِهَادِ
وَذِكْرُ الْقَبْرِ يُقَرِّبُكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ وَذِكْرُ الْقِيَامَةِ
يُبَاعِدُكُمْ مِنَ النَّارِ وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ تَرْكُ الْحِيَلِ وَرَأْسُ
الْمَالِ الْعَالِمِ تَرْكُ الْكِبْرِ وَثَمَنُ الْجَنَّةِ تَرْكُ الْحَسَدِ
وَالنَّدَامَةُ مِنَ الذُّنُوبِ التَّوْبَةُ الصَّادِقَةُ

(الديلمى عن معاذ)

¹⁶Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.262, no:15604; Keşfü'l-Hafâ, c.I, s.417, no:1338; Câmiü'l-Ehâdis, c.XIII, s.37, no:12497.

RE. 286/6 (*Zikrû'l-enbiyâi mine'l-ibâdeti ilâ âhiri'l-hadîs...*) Parça parça okuyup izahını verelim: “Peygamberlerin anılması ibadettendir.”

Nasıl anarız peygamberleri? Menakıbını anlatırız, fadâilini anlatırız, mucizelerini anlatırız, sözlerini anlatırız, hadislerini anlatırız... Böylece peygamberlerimizin, Hazret-i Âdem'den bizim peygamberimize kadar geçmiş peygamberlerimizin anılması ibadettendir. Peygamber Efendimiz'in menakıbını anlatmak, mucizelerini anlatmak, doğumunu anlatmak, sözlerini anlatmak, hadisini anlatmak... Bunlar nedir? İbadettir Hep yaptığımız şeyler...

Biz ne yapıyoruz el-hamdü lillâh şimdi? İbadet yapıyoruz, Rasûlüllah'ı anıyoruz, hadislerini zikrediyoruz, siz de dinliyorsunuz. “Peygamberlerin anılması ibadettir.”

وَذِكْرُ الصَّالِحِينَ كَفَّارَةٌ الذُّنُوبِ

(*Ve zikrû's-sâlihîne keffâretü'z-zünûb*) “Salih kimselerin anılması...” Sâlih kimse ne demek? Allah'ın iyi kulu demek, Allah'ın sevdiği kulu, iyi, sâlih amel işleyen kimseler. “Onları anmak da günahlara kefarettir.”

Bir başka hadis-i şerif var, hepinizin kulağına gelmiştir tahmin ederim:¹⁷

عِنْدَ ذِكْرِ الصَّالِحِينَ تَنْزِلُ الرَّحْمَةُ

¹⁷ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VII, s.285; Süfyan ibn-i Uyeyne Rh.A'ten. Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.III, s.249; Ahmed ibn-i Hanbel, *Zühd*, c.I, s.325; Şevkânî, *el-Fevâidü'l-Mecmûa*, c.I, s.254, no:109; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.763, no:1772.

(*İnde zikri's-sàlihîne tenzilü'r-rahmeh*) “Sàlihler anıldığı zaman, o anıldığı meclise Allah'ın rahmeti iner. Allah'ın rahmeti, sàlihlerin anıldığı meclise iner.” diye bir hadis-i şerif var.

Demek ki, sàlih kimselerin de hallerinden, menkıbelerinden, hayatlarından bahsetmek lâzım! Bunda faydalar var.

Birisi: Peygamberleri anmak ibadettendir. İkincisi: Salih kimseleri anmak günahlara kefarettir.

وَذِكْرُ الْمَوْتِ صَدَقَةٌ

(*Ve zikrü'l-mevti sadakatün*) “Ölümü anmak sadakadır.” Nasıl fakirin eline para veriyorsan, gönlünü hoş ediyorsan, bir ecir kazanıyorsan, ölümü anmak da sadakadır.

El-hamdü lillâh! Hocalarımız bize ölümü çok anın demişlerdi, tezekkür-ü mevt, râbıta-i mevt tavsiye etmişlerdi; demek ki biz onu düşündükçe, yaptıkça sadaka oluyor fakire para vermiş gibi. Ne güzel şeyleri tavsiye etmişler, Allah cümlesinden râzı olsun... Bize hadislerin gösterdiği yolları, biz hadisleri okumadan tarif etmişler.

وَذِكْرُ النَّارِ مِنَ الْجِهَادِ

(*Ve zikrü'n-nâri mine'l-cihâd*) “Cehennemi düşünmek, anmak, söylemek cihaddandır.” Neden? Cehennemi düşününce insan ondan, onun içine düşmekten kendisini koruyacak tedbiri alır da ondan. Bu da cihaddır. Nefis nasıl yola gelir o zaman... Bu işin sonunda cehennem var deyince, bakar pabuç pahalı, arkasından büyük azaplar gelecek; korkar, geri durur. “Cehennemi anmak ibadettir, cihaddandır.”

وَذِكْرُ الْقَبْرِ يُقَرِّبُكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ

(*Ve zikrû'l-kabri*) “Kabri düşünmek, kabri anmak, (*yukarribüküm mine'l-cenneti*) sizleri cennete yakın kılar, cennete yaklaştırır.”

Demek ki, kabri de düşüneceğiz. Yâni tabuttan çıkartacaklar, ondan sonra kazdıkları çukurun içine yatıracaklar. Kabrin içinde biraz da arkamıza toprak beslerler, kibleye dönük olsun diye. Ondan sonra, üstümüze de oradan buradan dostlar birkaç avuç toprak atar, örterler. Tahtayla mı örtecekler, betonla mı örtecekler; üstünü kapatırlar, giderler.

Acaba benim halim orada ne olacak? Karanlıkta mı kalacağım, yoksa salih amellerim bana kabirde yoldaş mı olacak? Okuduğum Kur'an bana eş diye mi olacak orada diye kabri düşünmek... Bu nedir? Cennete yaklaştırır insanı. Demek ki, kabri düşünmekte de büyük faydalar var.

Bu hadisi ezberleyelim inşaallah!

وَذِكْرُ الْقِيَامَةِ يُبَاعِدُكُمْ مِنَ النَّارِ

(*Ve zikrû'l-kıyâmeti*) “Kıyameti düşünmek, (*yübâidüküm mine'n-nâr*) sizleri cehennemden uzaklaştırır.”

Kıyameti düşüneceksin... Bütün insanlar kabirden kalkacaklar, hepsi mahşer meydanında toplanacaklar. Bekleyecekler, bekleyecekler, bekleyecekler korku ve telaşla, o kadar bekleyecekler ki, o kadar sıkıntılara düşecekler

ki güneş tepelerine yaklaşacak, terlere bulanacaklar. Hepsi, çenelerine kadar tere batacaklar. Beklemekten o kadar üzülecekler ki, ilk defa şefaata talebine çıkacaklar, diyecekler ki peygambere gidip:

“—Ne olur, Mevlâmız bizim hakkımızda hükmetsin! Mahkeme başlasın da cennete gidecek cennete gitsin, cehenneme gidecek cehenneme gitsin, ama burada durmayalım, çok zor geldi.” diyecekler.

Ondan sonra Allah-u Teâlâ Hazretleri azamet ve celâli ile mahşer meydanına nüzûl edecek, kulları arasında hükmedecek. Amellerini tartacaklar, defter-i a'mâllerini açacaklar, içindeki sevaplar, günahlar bir bir ortaya dökülecek. O zaman Allah-u Teâlâ Hazretleri azamet ve celâlî hitap edecek kullara:

“—Ey kullar susun! Ben size şimdiye kadar ruhsat verdim, fırsat verdim, istediğiniz gibi hareket ettiniz, şu anda susun!” diye böyle tekdirle, herkes telaş içine bu hesabı bekleyecek.

Ve zerre miktarı bir hayır yapmışsa karşısında, zerre miktarı bir şey işlemişse karşısında... Şaşırıp kalacaklar. Nasıl tesbit edilmiş bu kadar teferruat, nasıl olmuş?

إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

(الجاثية: ٢٩)

(*Innâ künnâ nestensihu mâ küntüm ta'melûn.*)
“Biz sizin işlediğiniz amelleri hep tesbit ediyoruz, kayda geçiriyoruz.” (*Câsiye, 45/29*) buyruluyor.

Nasıl burada arkadaşlar teyplerini koymuşlar şuraya, biraz sonra benim söylediklerimi oradan dinleyecekler. Teybin içine hepsi kaydediliyor. Allah-u Teâlâ da insanların her yaptığı şeyi kaydediyor. Küçük büyük demeden... İşte sağ tarafımızda hayırlarımızı yazan melek, sol omzumuzda kötülükleri yazan melek...

Hep bu kıyâmet ehvâlini düşünmekte fayda var. Ehvâl ne demek? Korkular demek. Ahvâl ne demek? Haller demek. Kıyametin çok korkulu halleri vardır. Onları düşünmek insanı cennete yaklaştırır, cehennemden uzaklaştırır. Tabii, insan ona göre tedbir alır, ondan sonra doğru insan olur, iyi müslüman olur.

وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ تَرْكُ الْحِيَلِ

(*Ve efdalü'l-ibâdeti terkü'l-hiyel*) “İbadetin en üstünü hileleri terk etmektir.” Şimdi burada hileleri terk etmeyi biraz izah edelim! Ne demek hileleri terk etmek?

Hatırımıza gelen mânâ, hilekârlığı terk etmek, aldatmacayı, hileyi, hud'ayı terk edip, has halis, alenî, içi dışı bir olması insanın. “İbadetin en üstünü böyle has, halis olmaktır, aldatmacasız olmaktır, hilesiz olmaktır.” mânâsına gelir.

Bir de hilenin tedbir mânâsı vardır. Yâni, kötü bir mânâyâ değildir, normal bir mânâsı da vardır. O da tedbir demek. Meselâ hile-i şer'iyeye demek şer'î bir çare, tedbir demektir. Çareleri ve tedbirleri terk etmek mânâsına gelirse o da bir mânâ verir.

Çünkü bazı büyük zevât vardır ki, Allah'a CC imanından, ona olan bağlılığından dolayı tam teslim olur. Rızâ ve teslimiyet makamı deriz ona tasavvufta. Tam teslim olur, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne tevekkül eder, yâ Rabbi sen ne yaparsan hepsine rızam tamdır. İster yaşat, ister öldür, ister ağlat, ister öldür der. O kadar teslim olur. O makam da çok yüksek makamdır. Ona herkes erişemez. O da işaretle olabilir.

İbrahim Hakkı Erzurûmî'nin meşhur, uzun manzumesi vardır, Tefviznâme adlı. Tefviznâme'de der ki: (*)

Tedbirini terk eyle,
Takdirini derk eyle;
Mevlâ görelim neyler,
Neylerse güzel eyler.

O tedbiri terk etmek, Allah'a tam teslim olmak insana çok şeyler açar. Yâni burada tabii bu tevekkülün, teslimiyetin, rızâ makamının incelikleri vardır. Onu ancak ibadetin zikrine varan yükselmiş kimse anlar.

O, işi gücü, çalışmayı bırakıp da tembel oturmak mânâsına gelmez. İnsan Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne hakkıyla tevekkül edince, yuvadaki kuşu anasının beslediği gibi, rızık koşar, peşinden gelir insana. Allah-u Teâlâ Hazretleri onun işini görür. Çünkü,

“—Allah-u Teâlâ Hazretleri sevdi mi bir kulu, gören gözü, işiten kulağı, tutan eli, yürüyen ayağı olur.” buyruluyor. Her şeyi onun namına yapar. O mânâyâ da gelebilir.

Yâni “İbadetin en hayırlısı, Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne tam teslimiyettir.” mânâsına da gelebilir. Birinci mânâ da caiz, ikinci mânâ da zarif, güzel bir mânâ olur. Her mânâsıyla Allah bize bu mertebeyi de ihsân eylesin... İbadetin en efdalini icrâ etmeyi nasib eylesin...

وَرَأْسُ الْمَالِ الْعَالِمِ تَرْكُ الْكِبْرِ

(*Ve re’sü mâli’l-âlimi terkü’l-kibr*) *Re’sü mâl*, Arapça’da sermaye demek. Hani tüccarın sermayesi var, ticareti onunla yapıyor. Sermaye bitti mi, ticaret de biter, iflas olur. “Alimin sermayesi de kibri terk etmesidir.”

Allah-u Teâlâ Hazretleri, Peygamber SAS Efendimiz’in hadis-i şerifleri, bize alime hürmeti emrediyor. Alime hürmet edeceğiz. Alime ne kadar hürmet etsek, o kadar daha fazlasını yapmağa cevaz var. İlmi seveceğiz, alime de ilmi sevdiğimiz için hürmet edeceğiz. Çünkü, ilim bizim dünya ve ahiret saadetimizin anahtarıdır. İlimsiz bir şey elde edilemez.

E pekiyi, alim herkesten bu sevgiyi, bu teveccühü görünce, hürmeti görünce, el üstünde tutulunca ne olur? Alimin de bir tehlikesi var, alim bu sefer kibirlenmeğe başlar. Kibirlenince, mânevî bakımdan derecesi düşer, Allah’ın sevmediği bir insan durumuna gelir.

Allah kibri sevmiyor. İnsanın ululanmasını, kibirlenmesini, büyüklenmesini, başkasına tepeden bakmasını sevmiyor; mütevazı olmayı seviyor:¹⁸

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ

(م. عن ابن مسعود)

(*Lâ yedhulü'l-cennete men kâne fî kalbihî miskàle zerretin min kibr*) “Kalbinde zerre kadar kibir olan, cennete girmeyecek!” diye Efendimiz’in bir tehditli hadis-i şerifi var. Onun için, kibri insanlar gönüllerinden söküp atmalıdır.

Kibir tabii yöneticilerde olabilir:

“—Ben bakanım, başbakanım!” veyahut “Ben reisi-cumhurum!” diye;

Veyahut askerlerde olabilir:

“—Ben başkomutanım!” vs. diye.

Veyahut alimlerde olur:

“—Ben biliyorum, halk bilmiyor, ben onlardan üstünüm!” diye.

Bunlar tabii doğru değil. Alimin o kibri atması lâzım, mütevazı bir kimse olması lâzım! Alimin ana sermayesi budur. Yoksa kibirli oldu mu, ilminden mânevî fayda görmez, Allah ona sevap vermez.

¹⁸ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.93, no:91; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.361, no:1999; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Muhammed), c.III, s.445, no:945; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.399, no:3789; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.78, no:69; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.280, no:5466; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.160, no:6192; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.951, no:7747 ve s.959, no:7770-7772; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.2118, no:3117; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.283, no:357, 358, 362; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.109, no:17693.

Hadis-i şerif devam ediyor. Başka başka konuları cümleler halinde eklemiş Efendimiz:

وَتَمَنُّ الْجَنَّةِ تَرْكُ الْحَسَدِ

(*Ve semenü'l-cenneh*) “Cennetin bedeli, cennete girişin ücreti...” Duhûliye derlerdi eskiden, bir yere giriş için ödenen paraya. “Cennetin duhûliyesi, (terkü'l-hased) kıskançlığı terk etmektir.” Yâni, kıskanç cennete giremeyecek; kıskançlığı terk ederse, cennete girmek mümkün olacak.

Onun için, mü'min mü'mini kıskanmamalı, elindeki nimetin zevalini istememeli! “Allah daha çok versin! Mübarek olsun!” demeli, gözü tok olmalı, hased etmemeli. Terkü'l-hased cennetin bedelidir.

Tabii iki şeye gıpta edilebilir. Peygamber Efendimiz öyle buyuruyor hadis-i şerifinde:¹⁹

لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَسَلَّطَهُ
عَلَى هَلَكْتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً فَهُوَ
يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا

(حم.خ.م.ه.حب.عن ابن مسعود)

¹⁹ Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.217, no:1320; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.251, no:1352; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XII, s.251, no:4198; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.432, no:4109; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.292, no:90; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.73, no:7528; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.88, no:19951; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.426, no:5840; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.200, no:1712; Ebû Avâne, *Müsned*, c.II, s.469, no:3860; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IX, s.11, no:5078; İbn-i Ebî Şeybe, *Müsned*, c.I, s.206, no:196; Hamîdî, *Müsned*, c.I, s.55, no:99; Abdullah ibn-i Mübârek, *Müsned*, c.I, s.61, no:60; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.353,

RE. 480/9 (*Lâ hasede illâ fi'sneteyni*) “Hased yoktur, ancak iki şeye gıpta edilebilir, hased edilebilir:

1. (*Racülün etâhu'llâhu mâlen, feselletahû alâ heleketihî fi'l-hakkı*) [Bir kimse ki Allah kendisine mal vermiş, onu Hak yolunda harcıyor.]

Hayırsever zengine gıpta edilir. Yâni, “Falanca adam bak ne kadar hayırlar yaptı, beldemizi hayırla doldurdu, parasını hayra sarf ediyor. Ah benim de param olsaydı, ben de hayır yapsaydım!” diye ona hased etmek, bu da makbul bir hased. Yâni, olumlu bir hased. Buna gıpta diyoruz. Hayırsever zengine gıpta edilebilir.

2. (*Ve racülün âtâhu'llahu hikmeten, fehüve yakdî bihâ ve yuallimühâ*) [Bir kimse ki Allah ona ilim vermiş, hem ilmiyle amel ediyor, hem de başkalarına öğretiyor.]

İlmini anlatıyor etrafa, ışık saçıyor, insanları doğru yola çekiyor. Böyle bir kimseye imrenilir. ‘Ah, ben de böyle alim olsaydım, ben de böyle hayırlı işler yapsaydım!’ diye ona hased edilebilir.

Tabii biz bu çeşit olumlu hasede, makbul hasede gıpta diyoruz. Alime gıpta edilir, bir...

no:994; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.16, no:18; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XIV, s.64, no:1535; Şâşî, *Müsned*, c.II, s.271, no:685; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VII, s.363; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.359, no:16050; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVI, s.377, no:17045

Hayırsever zengine gıpta edilir, ilmini başkasına anlatan alime gıpta edilir. Ama başka şekillerde, başkasının elindeki nimete göz dikilmez, hased edilmez, kıskanılmaz. Bu hased duygusu kötü bir duygudur.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:²⁰

الْحَسَدُ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ

(د. هب. عن أبي هريرة؛ ه. ع. ش. هب. والديلمي عن أنس)

RE. 202/17 (*El-hasedü ye'külü'l-hasenât, kemâ te'külü'n-nâru'l-hatab*) “Ateşin odunları yakıp kül ettiği, bitirdiği gibi, hased de hasedci insanın başka yerlerde, başka sebeplerle yapmış olduğu güzel ibadetlerin sevaplarını da yok eder. Hasenâtını kül eder.” Yâni, “Hasedci insanın öteki taraftaki hasenâtı da zarar görür, elinden çıkar, kül olur, yanar gider.” diye bildiriyor.

Onun için, mü'minin gönlünde başkasına karşı, başka nimet sahiplerine karşı hased olmamalı! “Eh Allah vermiş, mübarek olsun!” demeli!

²⁰ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II s.693, no:4903; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.266, no:6608; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.418, no:1430; Ebû Hüreyre RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1408, no:4210; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.330, no:3656; İbn-i Ebî Şeybe, *Musanef*, c.V, s.330, no:26594; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.267, no:6610; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.136, no:1049; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.2, s.159, no:2812; İbn-i Abdî'l-Ber, *Temhîd*, c.VI, s.124; İbn-i Adiy, *el-Kâmil*, c.V, s.247; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.II, s.227; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LIV, s.170; Enes RA'dan.

Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.136, no:1048; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.833, no:7438; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.117, no:1132

Ve hadis-i şerifin son cümlesine geliyoruz. Bu da tabii bizim için bir bakıma müjde:

وَالنَّدَامَةُ مِنَ الذُّنُوبِ التَّوْبَةُ الصَّادِقَةُ

(*Ve'n-nedâmetü mine'z-zünûb, et-tevbetü's-sâdıkah.*) buyurmuş Peygamber Efendimiz. Yâni, “İşlenmiş günahlardan duyulan pişmanlık, nedâmet, iç acısı, ‘Eyvah! Ben o günahları işlemiştim maalesef, niye işledim, ne kadar pişmanım, ne kadar perişanım, keşke işlemeseydim.’ diye pişmanlık günahlardan duymak, sadık tevbedir.

Biliyorsunuz Arapça’da bir takım kaideler vardır. İsim cümlesinde mübtedâ-haber meselesi vardır. Mübtedâ yâni birinci cümle, yâni özne ma’rife olur, yüklem nekre olur. Yâni birisi elif-lamlı olur, öteki de tenvinli olur. Fakat burada öyle demiyor. (*En-nedâmetü mine'z-zünûb*) Günahlardan pişmanlık duymak, (*tevbetün sâdıkatün*) demiyor; (*et-tevbetü's-sadıkah*) diyor. Burada tabii mânâda bir incelik var. Yâni tam, hakîkî tevbe budur. Yâni, insanın içinde işlediği günahlara pişmanlık duygusu doğmuş, onu cayır cayır yakıyorsa, üzüyorsa; “Niye ben bu günahları işledim?” diye nedamet duyuyorsa insan, işte hakiki tevbe budur demek yâni. Çünkü duyguya dayanıyor. Sağlam bir iç acısına, duyguya dayanıyor; dille değil.

Hazret-i Ali Efendimiz RA biliyorsunuz Kûfe Mescidi’ne girmiş, elinde tesbih birisi kenarda Etağfiru’llâh diyormuş. Ona seslenmiş, demiş ki:

“—Yâ mübarek! Böyle sadece dil ile Estağfiru’llâh demek, yalancıların tevbesidir.”

Yâni, sözle söyleyip de, içinden insan yine ben onu yaparım derse, pişmanlık duymazsa, o gerçek tevbe olmuyor. Asıl temel, insanın içinden yaptığı günahı sevmemesi, pişman olması, ona içinin yanması, onu yapmamaya niyet etmesi... Önemli olan budur.

Onun için, (*et-tevbetü’s-sadıkah*) demiş. Yâni, haberi ma’rife getirmek sûretiyle bunun çok önemli olduğunu beyan etmiş oluyor Peygamber Efendimiz, hakiki tevbe budur diye...

Aziz ve muhterem kardeşlerim, Allah-u Teâlâ Hazretleri hepinizden râzı olsun... Günahlarımız varsa, ki vardır. “Beşer, şaşar.” derler. “Hatasız kul olmaz.” derler. Allah onları düşünüp, onlardan pişmanlık, nedâmet duyarak, hakîkî tevbeyi yakalamayı cümlemize nasib eylesin...

İşte böyle, bu hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz’in bize işaret buyurduğu güzel çalışmaları da yapalım! Peygamberlerin hayatlarını okuyalım, okutalım, çocuklarımıza öğretelim! Sâlih insanların, evliyâullahın hayatını okutalım! Ölümü hatırlayalım, hatırlatalım, analım. Cehennemi anlatalım, kabri düşünelim, kıyâmetin kopacağını hatırımızdan çıkartmayalım! Bunların hepsi önemli şeyler. Bunlar üzerinde tefekkür ve bunları anlatmak önemli...

Çoluk çocuğumuzla toplandığımız zaman şöyle, akşamları ne konuşacağız? Tabii, şimdi artık böyle bir mesele kalmadı. Herkes televizyonun karşısında, vaktin nasıl geçtiğini bilemiyor.

Onun için ben, televizyona biraz da telefisyon diyorum. Yâni telef makinesi... İnsanın zamanı telef olup gidiyor. Böyle güzel şeyleri düşünmeye, anlamaya, anlatmaya, çoluk çocukla müzakere etmeye vakit kalmıyor.

Sevgili kardeşlerim! Akşamları şöyle evde oturduğumuz zaman, biraz şöyle kendimiz gündemi tesbit edelim! Yâni, hep bizi böyle televizyon sürüklemesin, kendimiz gündemi tesbit edelim:

“—Bugün peygamberlerden filancanın hayatını anacağız!” diyelim, sevap kazanalım!

“—Salihlerden, evliyaullahtan filanca kimmiş, görelim haydi bakalım!” diye, çoluk çocuk onu anlatalım!

Bazen ölümü yâd edelim! Bazen cehennemden bahsedelim! Bazen kabri anlatalım, bazen kıyâmeti... Böylece çocuklarda iman duygusu gelişsin.

Biliyorsunuz, imanın en kuvvetli rüknü, yâni en sağlam temel direği ahiret inancıdır. İnsanı insan yapan, insanı faydalı insan haline getiren, hayırları, hasenâtı yaptıran ahiret duygusudur. Ahiret duygusu, ahirete iman olmadı mı, “Nasıl olsa her şey bu dünyada olup bitiyor.” diyen insanların hiç kıymeti yok! Onlar her türlü kötülüğü yaparlar. Ahirette hesap fikri olmayan insanlar, her türlü cürmü işlemekten kaçınmazlar. Ahiret imanı çok önemli bir imandır.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi müslüman olarak yaşamaya muvaffak eylesin... Evimizde de İslâm'ca bir yaşam, İslâm'ca bir düzen kurmayı nasib eylesin... Çoluk çocuğumuzla böyle sohbetlerin gündemlerini, muhtevalarını, içeriklerini kendimiz tesbit edelim, güzel şeyler konuşalım; güzel duyguları çocuklarımıza aşılamış olalım!

Çocuğumuz bizden sonra da, bizim teftişimiz, kontrolümüz olmadan da, yalnız başına olduğu yerde de, iyi şeyler yapsın; kötü şeyler yapmasın... Kendini tutabilsin, azmi, iradesi kuvvetlenmiş olsun, şahsiyeti teşekkül etmiş olsun, zevkleri teşekkül etmiş olsun... Böyle sapasağlam, kale gibi, terbiyeli, bilgili, görgülü evlatlar yetiştirmiş olalım!

Allah hepinizden razı olsun...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŐAN

18. 01. 1981 - İskenderpaŐa

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

